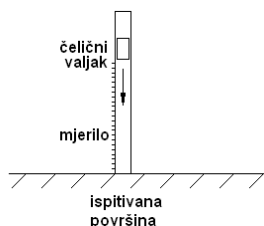

1. Što je tvrdoća materijala? Skicirajte i objasnite Shoreovu metodu ispitivanja tvrdoće?

Otpornost materijala na zadiranje nekog drugog materijala u površinu.

Shoreova metoda mjeri odskok čeličnog valjčića o ispitivanu površinu, visina odskoka mjeri se za tvrdoću, skala ima 140 dijelova.

2. Za zapisivanje energije elektrona u atomu koriste se 4 kvantna broja. Što određuje glavni kvantni broj n ? Koliki je njegov maksimalni iznos?

Glavni kvantni broj n određuje orbitalni moment količine gibanja elektrona u stacionarnom stanju.

$$K(1), L(2), M(3), N(4), O(5), P(6), Q(7). \quad n = 2 \times 7^2 = 98$$

3. Koliki je maksimalni broj elektrona koji se može naći u p podljusci M ljuske atoma? Objasniti Paulijevo načelo isključivosti?

$$M = 2 \times 9 = 18 \text{ elektrona } s=2, \text{ } p=6, d=10, f=14.$$

Paulijevo načelo isključivosti kaže da se u atomu ne mogu naći 2 elektrona sa 4 jednaka kvantna broja.

4. Opisati osnovne karakteristike ionske veze? U kojem tipu materijala prevladavaju ove veze?

Ionska veza nastaje između atoma koji gubeći valentne elektrone postaju kationi (+) i atoma koji primajući elektrone postaju anioni (-).

Nastaje između spojeva metala i nemetala.

Potpuno ionska veza može se naći u keramikama.

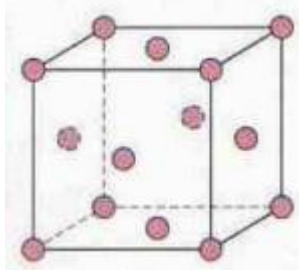
Primjer ionske veze je molekula natrijevog klorida (NaCl).

Osnovne karakteristike: slaba električna vodljivost, visoka mehanička čvrstoća, visoko talište

5. Nacrtati plošno centriranu kubičnu slagalinu i navesti 4 metala s tom kristalnom strukturom. Koliko atoma pripada svakoj ćeliji?

Ima na dijagonalama ploha kocke centriran po jedan kation, a na njega se oslanjaju vršni kationi.

Svakoj ćeliji pripada 4 atoma. Bakar-Cu, Aluminij-Al, Nikal-Ni, Olovo-Pb, Srebro-Ag.

6. Što je polimorfija? Navesti primjer?

Polimorfija je pojava kada neki metali kristaliziraju u više slagalina.

Npr. Ugljik - Ugljik pri vrlo visokoj temperaturi i pritisku kristalizira kao dijamant, a u normalnim prilikama kristalizira kao grafit.

7. Navesti barem 4 metala s velikom električnom provodnošću? Navesti približno električne otpornosti?

Metali velike električne provodnosti su : bakar, aluminij , srebro i zlato.

Imaju najmanju električnu otpornost ($\rho \sim 10^{-8} \Omega\text{m}$) i zato se koriste za izradu vodiča.

8. Napisati izraz za električnu otpornost i definirati varijable

$$\rho = \frac{1}{\gamma} = \frac{1}{nq\mu} [\Omega\text{m}]$$

γ - el. provodnost, μ - pokretljivost elektrona, n - broj slobodnih elektrona, q - elementarni naboj

9. Napisati izraze i skicirati temperaturnu ovisnost električne otpornosti metala na višim i nižim temperaturama?

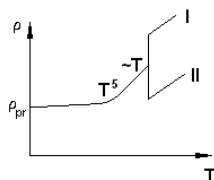
Na nižim temperaturama:

$$\rho = B \cdot T^5 + \rho_{pr}$$

Na višim temperaturama:

$$\rho = \rho_{at} + \rho_{pr} \approx \rho_{at} = A \cdot T$$

A , B – konstante materijala

10. Električna provodnost BAKRA je reda?

60 Sm/mm²

11. Kako se nazivaju slitine bakra bez cinka? Navesti barem 3 glavna dodatna elementa u tim slitinama?

Usporedba svojstava sa čistim bakrom i gdje se koriste?

Nazivaju se BRONCE – sadrže više od 60% bakra.

Dodatni elementi: Aluminij, Olovo, Nikal, Kositar.

Povećana mehanička čvrstoća i veća električna otpornost u odnosu na bakar.

Koriste se za izradu vodova u elektrodistribuciji (97% Cu), bronce sa Be i Cd za kontaktnu mrežu tramvaja i vlakova, bronce sa Al u strojarstvu.

12. Toplina taljenja aluminija u odnosu na toplinu taljenja bakra? Zašto?

Toplina taljenja ALUMINIJA je veća od BAKRA jer Al ima veći specifični temperaturni koeficijent ali je temperatura taljenja manja.

13. Navesti 3 elementa koji imaju najveći utjecaj na električnu provodnost aluminija? Koliko je dozvoljeno?

Ti, V, Mn, Cr. Imaju velik utjecaj na el. provodnost, smije ih biti manje od 0,03%.

14. Slitina aluminija za izradu kućišta malih motora i koji su elementi u njenom sastavu?

SILUMIN – legura Aluminija sa Silicijem (2-12,5%)

15. Nacrtati i opisati Alu-Če vodič? Gdje se koristi? Kolika je el. vodljivost 1 metra vodiča sa 2 sloja 6 i 12 vodiča po sloju? Promjer jedne žice je 3mm?

Koristi se za izradu dalekovoda.

$$r=1,5\text{mm}$$

$$l=1\text{m}$$

$$\rho = 1/38 = 0,0263$$

$$\text{Površina: } S = s_1 \times 18 = \left(\frac{1,5}{1000} \right)^2 \pi \times 18 = 127,234 \text{ mm}^2$$

$$\text{Otpor: } R = \rho \frac{l}{S} \rightarrow \text{Vodljivost: } G = \frac{1}{R} = 4834,89 \text{ S}$$

16. Debeli vodljivi slojevi na nevodljivim podlogama nanose se lijepljenjem metalne folije, reljefnim uprešavanjem i sinteriranjem praha na podlogu, štrcanjem rastaljenog materijala na podlogu, elektrolitskim postupkom.

17. Kontaktni otpor sastoji se od **provlačnog** otpora i **slojnog** otpora. Pri velikim kontaktnim pritiscima prevladava **provlačni** otpor.

18. Navedite osnovne vrste četkica? Koja vrsta ima najmanji prelazni pad napona i najveću gustoću struje, koliko?

Podjela: Amorfne, Elektrografitne, grafitne, bakelitgrafitne, metalografitne.

Metalografitne: $\Delta U = 0.1 - 0.5\text{V}$, $G > 30 \frac{\text{A}}{\text{cm}^2}$ (danas i do $100 \frac{\text{A}}{\text{cm}^2}$)

19. Kako se zove najčešća otporna slitina bakra za proizvodnju općih žičanih otpornika? Navesti približan sastav slitine, električnu otpornost i pogonsku temperaturu?

Zove se KONSTANTAN.

Postotni sastav: 55%-Cu i 45%-Ni

Električna otpornost: $\rho = 0,49 \frac{\Omega \text{mm}^2}{\text{m}}$

Pogonska temperatura: $t = 350 \text{ }^\circ\text{C}$

20. Što su termobimetali i gdje se koriste? Napišite formulu za otklon termobimetala i definirajte varijable? Koji materijali se najčešće koriste za izradu?

Termobimetali su spoj dva materijala različitih temperaturnih koeficijenata istezanja. Zagrijavanjem se zakreću u smjeru onog materijala s manjim koeficijentom.

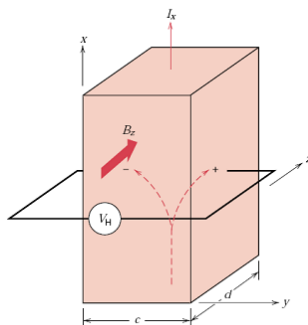
$$A = \frac{a}{s} \left(\frac{L}{100} \right)^2 \Delta t \quad A - \text{Otklon bimetal, } a - \text{specifični otklon, } L - \text{duljina elementa, } \Delta t - \text{razlika temperature}$$

Primjena: Mjerenje temperature, regulacija, signalizacija, bojleri, peći, nadstrujna zaštita, osigurači, starteri

1. Objasnite Hallov učinak.

Pod utjecajem vanjskog magnetskog polja na poluvodič elektroni se otklanjaju.

Pozitivni ili negativni nosioci električnog naboja koji čine struju I_x , otklanjaju se u magnetskom polju B_z i stvaraju Hallov napon V_H .

2. Navedite približne vrijednosti potrebne površine monokristalnog i amornog silicija za dobivanje vršne snage 1 kW, uz ozračenje od 1000 W/m^2 .

Monokristal silicija – od 7 do 9 m².

Amorfni silicij – od 14 do 20 m².

3. NTC otpornik je ? (opišite funkciju, osnovne materijale, osjetljivost).

Otpornik s negativnim temperaturnim koeficijentom el. otpora. -> s porastom temperature pada mu otpor.

Izrađuje se od oksidne keramike, tj. oksida mangana, nikla, kobalta, bakra i željeza.

Temperaturno područje je od - 50 do +150 °C.

4. Vektor magnetizacije je definiran izrazom ? (napišite formulu i definirajte varijable).

$$\vec{M} = \frac{(\sum \vec{m})_{u\Delta V}}{\Delta V}$$

$(\sum \vec{m})_{u\Delta V}$ - VEKTORSKI ZBROJ MAGNETSKIH MOMENATA ATOMA

ΔV - ELEMENTARNI OBUJAM

5. Tipični predstavnici feromagnetskih materijala su ?

Željezo, Kobalt, Nikal i Gadolinij.

6. Magnetska susceptibilnost dijamagnetskih materijala je:

a) veća od nule

b) manja od nule

c) jednaka nuli

7. Kako se nazivaju i čemu služe prijelazna područja između Weissovih domena?

Nazivaju se *Blochove stijenke* – u stijenkama se pravac magnetskih momenata postepeno mijenja.

8. Curieva temperatura željeza iznosi približno:

- a) 250 °C   **b) 770 °C**   c) 1100 °C

9. Izraz za računanje gubitaka uslijed vrtložnih struja je? (napišite izraz i definirajte varijable).

$$P_v = \sigma \cdot V \cdot f^2 \cdot B_m^2$$

σ - konstanta materijala

V - obujam materijala

f - frekvencija

B_m - maksimalna indukcija (zasićenja)

10. Magnetostrikcija je?

Magnetostrikcija je promjena dimenzije magnetskog materijala pod utjecajem i u ritmu narinutog magnetskog polja.

Pri magnetostrikciji se mogu povećavati ili smanjivati dimenzije uzorka.

Opisuje se relativnom promjenom dimenzija:

$$\frac{\Delta l}{l} = f(H)$$